

Een zilveren jubileum bij de afdeling Centrale Aankoop van den F.N.Z.

Zoals wij in het vorige nummer reeds mededeelden, is op 1 Februari 1905 de heer W. Mertens bij den F. N. Z. in dienst gekomen. Hoewel daaraan toen waarschijnlijk weinig aandacht geschonken is, is dit toch een feit van betekenis geweest, want hij was buiten den secretaris de eerste ambtenaar, die door de federatie van bonden van coöperatieve zuivelfabrieken aangesteld werd. De secretaris was tot die tijd trouwens ook nog zo goed als „honorair" geweest, want de heer Posthuma was zuivelconsulent in Drenthe en nam daarbij tevens de functie van secretaris van den F. N. Z. waar. Hierin kwam echter verandering. Per 1 Januari 1905 was de heer Posthuma benoemd tot bezoldigd Secretaris van den F. N. Z. en had zijn betrekking als zuivelconsulent eraan gegeven. Tevens werd besloten het secretariaat van Assen naar Den Haag over te brengen.

W. Mertens

De heer J. C. van Weydom Claterbos volgde de heer Posthuma als zuivelconsulent in Drenthe op en werkte nog enkele maanden met hem in die provincie samen. De heer Claterbos kende de heer Mertens uit zijn vorige standplaats Sittard, waar hij (Mertens) op het kantoor der belastingen werkzaam was en in zijn avonduren schrijfwerk voor de zuivelconsulent verrichtte. Men wilde het bij de F.N.Z. eens „proberen" met een tweede betaalde kracht (klerk), die de secretaris tevens zou assisteren bij het bereiden van rein-cultuur en de glaswerk-controle, met welk laatste toen een begin werd gemaakt.

In 1905 begint de centrale aankoop van hulpstoffen dan ook meer een zakelijk karakter te krijgen, want in dat jaar vinden we in de betreffende bescheiden ook voor het eerst een omzetcijfer dezer afdeling vermeld, n.l. f 10.000.-. Vóór die tijd (vanaf 1903) bestond de centrale aankoop van de F.N.Z. in hoofdzaak in het houden van vergaderingen met de aankoopcommissies van de bonden ter verkrijging van meer eenheid in de aanbestedingen van hulpstoffen en het houden van besprekingen met leveranciers over de te leveren artikelen enz.

In de algemene vergadering op 11 April 1905 te Utrecht, werd een reglement voor de Centrale Commissie van Aankoop vastgesteld. Het centraal inkopen van hulpstoffen werd daarbij op de voorgrond gesteld en men trachtte dit zoveel mogelijk gezamenlijk

te regelen. Er kwam een centrale commissie van Aankoop waarin elk der Bonden een lid aanwees, en waarvan de secretaris van de F.N.Z. ambtshalve secretaris was.

Na de verhuizing naar den Haag werd het kantoor van de F.N.Z. bij de heer Posthuma aan huis gevestigd, waar men voor het kweken van reincultuur, de glaswerkcontrole e.d. een z.g. „kabinetje" (vertrekje van enkele vierkante meters groot) had ingericht en men kan dus gerust zeggen, dat de bakermat van de Centrale Aankoop van de F.N.Z., in zijn huidige vorm, in dat kabinetje ligt.

Hier bleef men doorwerken tot 1907, toen er verandering moest komen in de administratie der Botermijn te Arnhem, die toen door den F.N.Z. geëxploiteerd werd. De heer Mertens werd hiermee tijdelijk belast. Van de tijdelijke verandering kwam een blijvende en met de heer Mertens verhuisde de afdeling Aankoop naar Arnhem. Deze verhuizing hield tevens verband met het feit, dat de Geldersch-Overijsselsche Bond van Coöp. Zuivelfabrieken besloten had, zich niet met zakelijke aangelegenheden te bemoeien, zodat het werk der afdeling Aankoop van den F.N.Z. voor een belangrijk deel op dit terrein lag.

Het Kantoorgebouw van de C.A. en de woning van de heer Mertens Amsterdamscheweg 19-21

Het kantoor werd te Arnhem eerst gevestigd in de Peterlaan, daarna in de Driekoningensstraat, waar ook de in 1908 aangestelde mijnagent (de heer P. Lettinga) zijn kantoor had. In beide panden moest men zich met een zeer beperkte ruimte behelpen. De zaken van de Centrale Aankoop, zowel als van de Botermijn, groeiden echter steeds en in 1915 werd het grote pand Amsterdamscheweg 19-21, waar ook thans de Centrale Aankoop nog gevestigd is, betrokken. De botermijn was inmiddels (kort na het uitbreken van de oorlog) buiten werking gesteld en de heer Mertens bemoeide zich vanaf die tijd uitsluitend met de aankoopzaken. Zowel door de stijging van de omzet, als door de vele beslommingen door de oorlogsomstandigheden, moest er al gauw een hulp voor schrijfwerk bijkomen. Een pakhuisknecht was al eerder aangesteld. Zo is het personeel langzamerhand uitgegroeid tot tot zijn huidige sterkte van 12 personen, waarvan 4 voor magazijnwerk.

De ontwikkeling der aankoopzaken moge voldoende blijken uit de in dit artikel opgenomen grafieken zowel van den omzet in geld als van die der voornaamste artikelen. Uit eerstgenoemde grafiek blijkt voldoende welke invloed de oorlogsjaren op de omzet in geld hebben gehad. Ter illustratie hiervan moge dienen, dat in 1918 f 220.- voor 100 kg. kaassalpeter en f

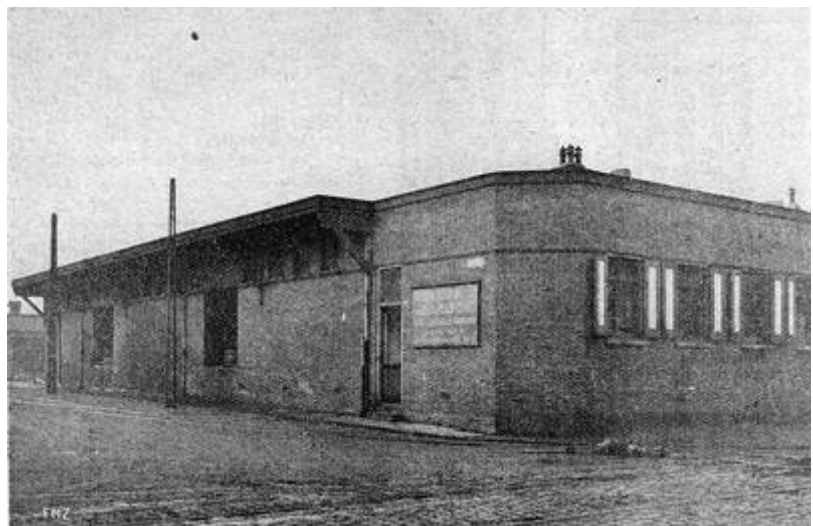

Het pakhuis van de C.A. aan de Rozenstraat (naast het pand Amsterdamscheweg)

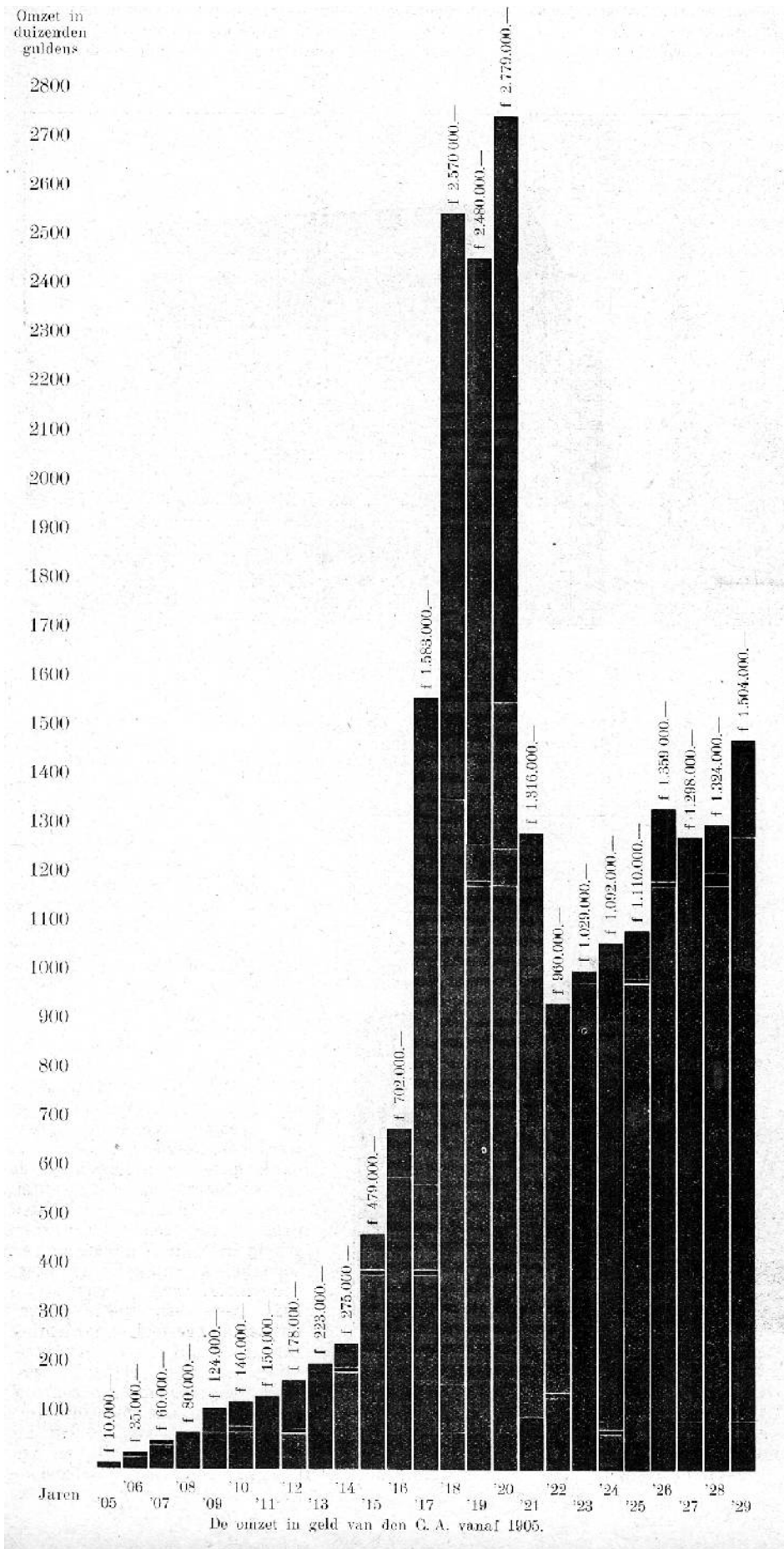
280.- voor een ton perkamentpapier werd betaald. Één liter olie kostte toen $\pm$ f 4,-. Onder zulke omstandigheden is het geen wonder, dat de geldelijke omzetten van een afdeling als deze omhoog vliegen. Tevens werkte de nood der tijden in deze richting mee, daar menige fabriek, die anders tot de slechte of matige afnemers van de C.A. behoorde, nu voor verschillende artikelen gedwongen was daar haar hulpstoffen te betrekken, hetzij door een daartoe door de regering getroffen regeling of omdat het betreffende artikel vrijwel alleen en tegen voor die tijd schappelijke prijs bij de C. A. te krijgen was.

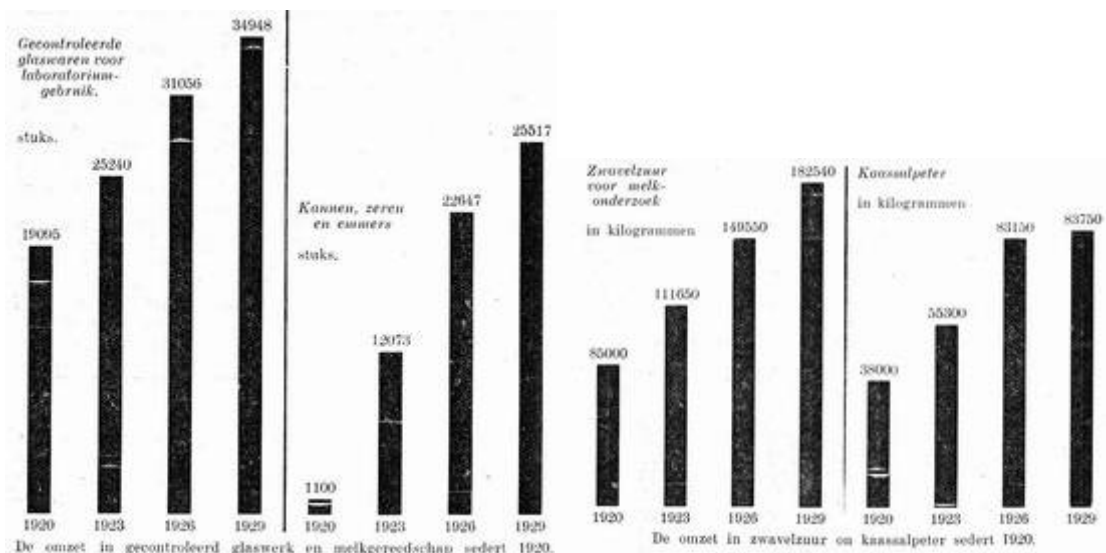
In de oorlogsjaren heeft de C.A. bij uitstek zijn prijsregelende werking bewezen. Het spreekt vanzelf, dat deze afdeling niet aan prijsopdrijving, waaraan deze tijd zo rijk was, heeft meegedaan. De particulieren handel in hulpstoffen voor de zuivelbereiding werd hierdoor ook een rem aangelegd en het is onze vaste overtuiging, dat ook de niet-aangesloten fabrieken toen in belangrijke mate van zijn bestaan hebben geprofiteerd.

De functie van prijsregelend optreden heeft de C.A. trouwens altijd, evenals elke goed werkende aankoopcoöperatie, vervuld, al treedt dit in meer normale tijden ook niet zo sterk aan de dag. Wij zijn er vast van overtuigd dat aan menige fabriek, waar men geen al te trouwe afnemer van de C.A. is, zijn prijscouranten wel degelijk dienst doen om met de handel tot zaken te komen en dat de handel in hulpstoffen in belangrijke mate rekening houdt met de prijzen van de C.A.

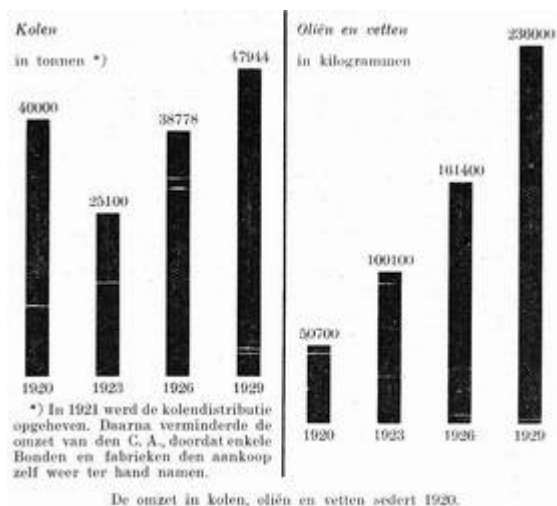
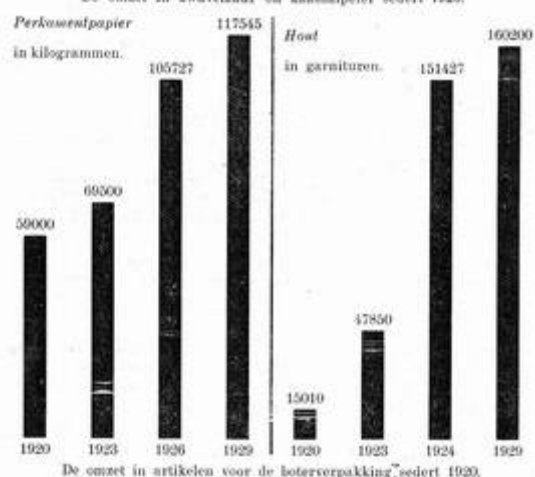

Het pakhuis van de C.A. aan de Westervoortsche Dijk. Dit pakhuis bij de Rijn en het spoorwegemplacement. Het wordt in hoofdzaak gebruikt voor opslag der zware artikelen.

De C. A. heeft zich altijd op het standpunt gesteld, hetgeen in het eerste reglement reeds werd neergelegd, n.l. dat bij het aankopen der artikelen in de eerste plaats op de kwaliteit en eerst daarna op de prijs wordt gelet. Een direct gevolg hiervan is het stellen van bepaalde kwaliteits- en nauwkeurigheidseisen, waarvoor in 1921 zelfs een speciale commissie is ingesteld onder leiding van prof. B. van der Burg, terwijl op alle geleverde artikelen een regelmatige controle volgens deze eisen, wordt uitgeoefend. Dit is ook de reden, dat de vergelijking van prijzen van de C.A. met die van de handel zeer weinig doel heeft, want vele artikelen welke door de C.A. geleverd worden, zijn op het oog en door de leek niet te beoordelen. Al koopt dus een fabriek van den particulieren handel de artikel, waarvoor zij evenveel of misschien minder betaalt dan de prijs van den C.A. aangeeft, dan wil dit nog geenszins zegger dat men dan voor het bedrijf dezelfde waarde krijgt als hij de C.A. Dit mogen vooral de besturen der fabrieken, die nog zo gaarne bij de handel kopen, wel eens goed bedenken.

De C.A. heeft bij al zijn doen en laten steeds getracht liet coöperatieve principe zo trouw mogelijk te volgen. Dit is wel eens een weinig „zakelijk" standpunt genoemd en men heeft ook wel eens gezegd, dat de C.A. daardoor wat stroef werkte. Wij zijn het met dit laatste niet eens doch wanneer men het in de praktijk soms zo voelt, dan beseft

men dat men in een vereniging het nu eenmaal niet steeds iedereen naar den zin kan maken: men moet het oog houden op het algemeen belang van allen die bij deze samenwerking betrokken zijn en daarvoor moet het belang van de enkeling wel eens wijken.

De C. A. heeft zich steeds op het o.i. juiste standpunt gesteld, dat hij er is voor de fabrieken en niet voor zichzelf. Het is zeer goed mogelijk, dat de C.A., indien hij zich meer op commerciëler standpunt gesteld had, grotere omzetten zou hebben bereikt dan thans het geval is. Dit zou dan echter ten koste van de juiste lijn van samenwerking zijn gegaan en wij zijn ervan overtuigd dat dit niet in het belang der fabrieken zou zijn geweest.

Het spreekt vanzelf, dat er over het coöperatief aankopen van hulpstoffen voor de zuivelbereiding nog veel meer zou te zeggen zijn, doch *mij* moeten het hierbij thans laten.

De heer Mertens heeft in de ontwikkeling dezer belangrijke afdeling van de F.N.Z. een groot aandeel gehad. Het dagelijkse werk dezer afdeling is in de eerste jaren persoonlijk door hem gedaan, daarna heeft het steeds onder zijn leiding plaats gehad. De rustige ontwikkeling der aankoopzaken is er het beste bewijs van, dat deze afdeling in zijn handen veilig was. Dit kon alleen, doordat hij ook het juiste gevoel voor een zaak als deze had. Vaak zou zijn taak gemakkelijker zijn geweest indien hij zich minder leider van een afdeling der organisatie en meer „koopman” gevoeld had: Wij menen er dankbaar voor te mogen zijn, dat dit laatste niet het geval is geweest. De heer Mertens heeft steeds trouw de lijn gevolgd, die hier door de organisatie was uitgestippeld. De feiten hebben aangetoond, dat dit juist is